

ILEANA COTRUBAȘ ȘI RICCARDO MUTI, DOUĂ MARI PERSONALITĂȚI ALE MUZICII – interviu cu mezzosoprana ROXANA CONSTANTINESCU

(Costin Popa – 24 martie 2014)

De la București la Los Angeles via Viena, Roma, Minneapolis...

Costin Popa: Ai cântat recent la Opera din Roma un mic rol de mezzosoprană în „Manon Lescaut” de Puccini, sub bagheta celebrului Riccardo Muti. Te invit la o convorbire care să panorameze anii de carieră de până acum...

Roxana Constantinescu: După studiile universitare bucureștene sub oblăduirea prof. univ. Maria Slătinaru-Nistor, cea mai importantă a fost plecarea mea din România pentru a începe o carieră internațională, deși trebuie să spun că sunt încă la începuturi. Studiile de masterat la München mi-au facilitat contactul cu niște persoane extraordinare, profesoara de canto Edith Wiens, pianistul Helmut Deutsch, soprana Juliane Banse, oameni importanți din sfera liedului, a acompaniamentului.

Mi-am împlinit dorința de a cunoaște cât mai multe, de a aborda alt repertoriu decât cel studiat în România, de a-mi lărgi orizontul. Și, evident, au venit concursurile, decisive pentru ceea ce s-a întâmplat mai târziu. Concursul ARD de la München s-a concluzionat cu un premiu și ca atare a urmat audiția de la Opera de Stat din Viena. Directorul de atunci, Ioan Holender, a avut generozitatea și deschiderea către o nouă voce din România, cum a făcut-o deseori. Așa a venit primul contract. O spun cu enormă fericire, pentru că de obicei începem pe trepte mai joase. Eu am avut șansa de a intra într-un teatru mare și de a debuta în multe roluri având în fosă Filarmonica din Viena și dirijori cu nume la fel de sonore.

C. P.: Cum apreciezi importanța impresarilor?

R. C.: Drept foarte mare. Ei sunt cei care te aleg, este o chestiune de noroc și de context. Un artist poate sta acasă, studia și cânta extraordinar, dar dacă nu are șansa de a fi reprezentat de cine trebuie, nu va putea să ajungă pe scenele meritate. Prima mea agenție importantă a fost IMG, cu care încă lucrez, am fost „racolată” după concertul de la Carnegie Hall din New York, dirijat de Pierre Boulez. Acum am făcut o mică schimbare, am un agent italian dar din cadrul aceleiași firme. În felul acesta, am ajuns să cunosc teatrele din peninsulă și ca urmare a audițiilor de succes, a apărut și acest prim contract la Opera din Roma. Va fi urmat de apariții la Bologna în „Wilhelm Tell” sub bagheta lui Michele Mariotti, apoi la Torino în „Nunta lui Figaro”, la Verona în „Romeo și Julieta”.

C. P.: Ai cântat și în alte teatre mari...

R. C.: Debutul important a fost în America, la Minneapolis, cu rolul titular din „Cenușăreasa”, oraș în care am revenit un an mai târziu pentru Charlotte din „Werther”. Două roluri mari pentru repertoriul de mezzosoprană. La fel de importantă a fost Opera din Los Angeles unde am

interpretat Mozart sub bagheta lui James Conlon, „Così fan tutte” și „Don Giovanni”. Ca și aparițiile la Teatrul Capitole din Toulouse, Deutsche Oper Berlin sau la Theater an der Wien.

C. P.: Vei reveni la Los Angeles...

R. C.: Da, dar... peste drum de Operă, la Walt Disney Hall, pentru colaborarea cu Los Angeles Philharmonic într-o producție scenică cu „Così fan tutte”, dirijată de Gustavo Dudamel. Voi cânta rolul Dorabella. Va fi prima colaborare cu Dudamel, pe care abia o aștept, pentru că îl admir enorm pentru temperamentul și muzicalitatea absolut naturale, firești. Întâlnirea noastră s-a produs când cântam Zerlina la Opera de acolo; a fost o audiție ca oricare alta, care s-a finalizat extrem de fericit pentru mine.

„Fără lied și oratoriu, nu cred că aș putea să trăiesc”

C. P.: Știu că și repertoriul vocal-simfonic îți stă în preocupare.

R. C.: Vital a fost lucrul cu Helmuth Rilling, pentru că renumitul dirijor este un „guru” al muzicii lui Bach. Mi-a fost deschisă o lume, mi s-a dat șansa de a studia și cânta alături de el în locuri extraordinare, am revenit frecvent pe scena Festivalului Bach din Oregon. Bach este important pentru echilibrul spiritual, chiar și al tehnicii vocale. Pentru omogenitatea glasului ar trebui să te retragi într-un fel din operă și să pui mai mult accent pe stilistica muzicii baroce, unde este nevoie de o tehnică foarte atent controlată și o frazare simplă, „îngustă”, ca să zic așa. În plus, a cânta oratoriu înseamnă să fii foarte intim cu publicul, foarte onest față de textul din partitură; nu mai este vorba despre un personaj scenic ci numai de persoana mea care gândește și încearcă să transmită mesajul notelor. Eu, fără lied și oratoriu, nu cred că aș putea să trăiesc. Pare foarte dramatic dar este real, am nevoie de acest taler al balanței, ca totul să mi se pară că este așa cum ar trebui să fie.

C. P.: Proiecte imediate?

R. C.: După Roma va urma Stuttgart, pentru „Paukenmesse” și „Nelson-Messe” de Haydn, sub bagheta lui Jeffrey Tate.

„Învățăm din greșeli”

C. P.: Apreciezi că rolurile de operă pe care le-ai abordat au corespuns pe de-a întregul stadiului vocii? Unde crezi că te afli și ce-ți propui în continuare?

R. C.: Mă gândesc să nu mă grăbesc pentru că, dacă reflectez, spun că am făcut o singură greșală, rolul Donna Elvira din „Don Giovanni”, la Opera din Viena. M-am lăsat puțin purtată de val, de dorință, de entuziasm și de încrederea altor muzicieni importanți în posibilitățile mele vocale. Cred însă că s-a întâmplat prea devreme și dacă aș putea să reiau episodul respectiv probabil că aș spune „Nu!” pentru câțiva ani. Dar, învățăm din greșeli și calibrăm alegerile viitoare. În rest, cred că am

cântat rolurile juste și nu m-am aruncat în nimic care m-ar fi putut pune într-o zonă de disconfort vocal sau tehnic. Am cântat enorm de mult Mozart. Ce poate fi mai sănătos și mai recomandat?

C. P.: Un masaj vocal, în genul muzicii preclasice. Apreciez ca probă de sinceritate faptul că ai amintit de Donna Elvira și cred că va servi drept lecție multor colegi aflați la începutul carierei. Așadar...

R. C.: ...Mozart, Rossini, dar încerc să largesc varietatea și prin abordarea altor roluri din sfera belcanto-ului, mai precis Adalgisa din „Norma” la Zürich, Romeo din „Capuleti și Montecchi” sau, de ce nu, Leonora din „Favorita”. Așadar, Donizetti, Bellini... Richard Strauss este unul dintre compozitorii pe care neapărat vreau să-i abordez și, cândva, peste niște ani, Bizet. Întrebarea despre Carmen o primesc frecvent.

C. P.: Poate și din cauza look-ului, a temperamentului...

R. C.: S-ar putea, dar de această dată nu mă voi grăbi.

C. P.: Totuși ai cântat fragmente din „Carmen”.

R. C.: Am îndrăznit la Istanbul în concert, mi-au făcut mare plăcere și cred că au ieșit foarte bine. Trebuie să fie un început în orice, am atins marea cu degetul dar pentru a interpreta întreg rolul mai e nevoie de ceva timp, plus de pregătirea organică. Recunosc că acum îl studiez, îl învăț, îl cânt, îl... descânt, îl zumzăi prin casă și voi vedea peste câțiva ani care va fi rezultatul. Sub îndrumarea profesoarei mele, am început să ating puțin momentele principale ale operei dar nu ne grăbim, totul rămâne între cei patru pereți de studiu.

„Studiul cu Ileana Cotrubaș este rațiunea mea de a fi”

C. P.: Celebra ta profesoară...

R. C.: ...doamna Ileana Cotrubaș. Acum 20 de ani, la aniversarea Corului de Copii Radio – eram solista minunatului ansamblu –, când în sală se aflau foști soliști printre care marea soprană, marea doamnă Ileana Cotrubaș, am avut ocazia să facem împreună o poză superbă pe care o am acasă, ca și dânsa, la Viena. Am revăzut-o pe dna Cotrubaș acum un an și jumătate și am îndrăznit să-i spun că aș intenționa să-i cânt, să-i aflu părerea și eventual dacă dorea, și din fericire a dorit, să lucrăm împreună. Este o persoană extraordinară și, pentru mine, a mă afla sub tutela Ilenei Cotrubaș este o fază esențială a carierei mele.

Pentru că, lăsând la o parte că este o mare personalitate muzicală, este și o ființă specială, extrem de afectuoasă. Plec de la ora de canto și câteva minute sau ore mai târziu sau chiar a doua zi primesc un telefon în care-mi dau seama că s-a gândit la tot ce a fost sau n-a fost bine, la ce am putea să facem ca să îndreptăm o frază. Este permanent preocupată de evoluția mea și a studenților ei. Este formidabilă ca pasiune, nu numai ca profesiune. Are o generozitate absolut ieșită din comun și nu pot să fiu decât extrem de recunoscătoare. A fost formidabil să ne întâlnim la momentul absolut

just, când puteam să înțeleg ce are să-mi ofere și să pun în practică informațiile respective, pentru că poate cinci ani mai înainte, nu știu, m-ar fi... împușcat. Cum și spune: „Vreau să-ți împușc notele alea urâte!”

C. P.: Te întâlnești des cu Ileana Cotrubaș? Cum îți îndrumă evoluția?

R. C.: Da, când sunt la Viena, de câteva ori pe săptămână, este o colaborare constantă și intensă, începând prin alegerea repertoriului just. Nu mă lasă nicio clipă să mă entuziasmez prea tare și... e bine să existe cineva care să-mi frâneze fireștile dorințe. Studiul cu Ileana Cotrubaș este rațiunea mea de a fi. Am încredere și în deciziile mele, pentru că sunt sigură că am învățat să fiu onestă cu propriile posibilități vocale, psihice chiar, cu experiența acumulată până acum, ca să nu mă hazardez spre altceva. Este foarte bine să existe elementul obiectiv, din exterior, care să-ți spună: „Domnișoară, mai stai acasă la locul tău și ia-ți timp!” Permanent avem un dialog și asta este fundamental. Îmi ascultă dorințele, vorbim despre ele și vedem ce este mai bine de făcut, în ce direcție s-o luăm. Și ce dirijori pot fi interesați de genul meu de voce, se gândește care ar fi cei care ar reacționa imediat pozitiv la ce am eu de oferit la ora actuală. Este foarte important să existe niște strategii pentru viitor pentru că tu, un cântăreț singur, nu poți face mare lucru. Trebuie să găsești îndrumătorul potrivit la momentul potrivit. La fel ca și problema impresarilor.

C. P.: Lucrați tehnică vocală, interpretare?

R. C.: Da, chiar și atitudine, prezență scenică, totul. Se începe cu vocalizele, cu așezarea vocii în locul care trebuie și continuăm cu interpretare, frazare. Fiind la Roma și având marea plăcere să lucrez cu Riccardo Muti am descoperit cât de asemănători sunt cei doi mari artiști. Sunt extrem de modești și umili în fața partiturii, nu fac decât să o citească și să o redescopere, ca și cum ar vedea-o pentru prima dată. Cuvânt cu cuvânt, fiecare notă, fiecare culoare, de ce au scris așa Puccini, Donizetti sau Mozart, de ce tonalitate majoră și nu minoră, de ce a fost plasat un cuvânt italian cu dublă consoană... Niciun moment, artiști de dimensiunea celor doi nu se pun ei inșiși înaintea partiturii. A fost o minune, pentru că de multe ori fenomenul este un pic altfel.

Revelația numită Riccardo Muti

C. P.: Este marele dirijor o sperietoare, un zbir?

R. C.: Nu, deloc. Auzisem atât de multe și am fost atât de plăcut surprinsă să văd că este o persoană extraordinară, cu un umor fantastic... a spus enorm de multe glume napolitane și siciliene. Pot să-mi imaginez că este un zmeu când are motive, când lumea nu este dispusă să facă muzică sau nu este pregătită; dar atunci când te porți ca un profesionist și cu respect, cu modestie față de ce este scris în partitură, el vine în întâmpinarea ta.

C. P.: Cum a decurs pregătirea spectacolului cu „Manon Lescaut”?

R. C.: Am început cu trei zile de repetiții muzicale cu pian, Muti și cu noi toți am parcurs partitura, analizând fiecare cuvânt, pronunția, intențiile, numai ce scrie pe portative, fără devieri. Nu a existat frază peste care să se treacă fără să-i înțelegem esența. Ce a fost interesant pentru mine este, de exemplu, că nu ține cont unde se respiră. Pe mine m-a surprins faptul că a spus că „atâta timp cât nu respirați la jumătatea cuvântului, eu voi prefera să respirați înaintea ultimului cuvânt dar finalul frazei să nu-și piardă din tensiune, din energie.

Nu este neapărat nevoie să faceți fraze lungi, să dați impresia că aveți o respirație enormă și să vă pierdeți, iar fraza să cadă la final”. Și, ca dovadă, ascultându-mi colegii, mi-am dat seama că într-adevăr nu deranjează, atâta timp cât intenția este puternică. Ne-a explicat și că tendința este ca atunci când cânti piano să pierzi și din energie. Dă mai mult timp anumitor acute sau nu te lasă să stai prea mult pe altele, pentru a nu se abate de la scriitura pucciniană. Tot timpul a ascultat și varianta celui de față, a fost un dialog, Muti nu a venit cu idei fixe pe care să le impună. Spunea: „Da, poate merge și cum vrei tu, dar uite cum văd eu”. Muti este o școală, a fost o lecție pentru mine și am avut marele noroc să fiu acolo. Cred că am învățat extrem de mult și pentru roluri viitoare. A fost o revelație. După cele trei zile de repetiții la cabină, au urmat șapte la scenă, inclusiv antegenerala și generala.

C. P.: Ai primit indicații speciale pentru micul tău rol, al Madrigalistului?

R. C.: Mi-a făcut cel mai frumos compliment, a crezut că sunt italiancă, din Toscana chiar. Când am răspuns că sunt din România, din București, mi-a spus: „Allora, un bello complimento”. La mine a fost un singur moment unde mi-a zis că aș fi putut să fac ceva mai bine și anume diferența între vocala „e” închisă și deschisă, pe care nici italienii nu o fac; dar pentru că italiana mea era atât de bună, mi-a indicat o mică diferență la un început de frază; în rest nimic, din fericire. Într-un rol mic este destul de greu să confirmi ce poți, nu-i timp să te redresezi, să repari, să convingi ulterior. Este o singură șansă, fiecare secundă contează.

O fată splendidă, o artistă desăvârșită - Anna Netrebko

C. P.: În rolul titular a fost Anna Netrebko. Ce impresii ai?

R. C.: Este o fată splendidă, numai cuvinte de laudă la adresa ei, a personalității ei. O femeie superbă, o artistă desăvârșită, o cântăreață extraordinară și un om dulce, onest, foarte simpatic. Admir foarte tare genul acesta de oameni care, cu toată faima și renumele de care se bucură, afișează normalitate, simplitate, naturalețe. Cunosc destul de multe staruri, dar cele adevărate sunt ca ea. Oameni modești, firești. Am râs cu ea foarte mult, am petrecut puțin. A debutat în rolul Manon. La primele repetiții părea o școlăriță cu dorința de a învăța, de a reține absolut tot ce i se propunea, de a repara poate, de a progresa. În spectacol a fost fantastică.

C. P.: Cum a fost relația ei cu maestrul Muti?

R. C.: Ca de la elev la profesor, ceea ce este normal și de apreciat, dar și o relație de colegialitate, de amiciție.

C. P.: Anna Netrebko își schimbă acum repertoriul. Ți se pare că face un pas prea îndrăzneț?

R. C.: Nu. Cred că-și ascultă vocea și cred că ea îl cere, de un astfel de repertoriu are acum nevoie. De când a devenit mamă, s-au produs schimbări evidente, timbrul, glasul s-au rotunjit, moliciunile sunt altele, omogenitatea este alta, spectrul s-a lărgit. Cred că noul repertoriu reprezintă alegerea justă. Vocea ei s-a mărit, cere acum altceva. „Manon Lescaut” este exact ce-i trebuie, un balsam pentru voce, se simte. Nu a avut niciun moment de slăbiciune. În plus, este un „animal de scenă”, fără nimic artificial sau improvizat. Convinge prin talentul ei.

Pentru Chiara Muti, jocul actoricesc este primordial

C. P.: Ați lucrat cu regizoarea Chiara Muti, fiica maestrului. Cum s-a colaborat?

R. C.: Cu dirijorul, a fost optim, asta și poate pentru că, fiind din aceeași familie, au avut ocazia să pregătească din timp producția. Nu au existat tensiuni sau momente de neînțelegere între cei doi. Montarea respectă muzica și asta, evident, a făcut ușoară colaborarea. Chiara este actriță și pentru ea jocul actoricesc este primordial. Și a avut și cu cine lucra, pentru că toți colegii mei sunt nu numai buni cântăreți ci și actori. Chiara e tânără, foarte modestă, accesibilă, ideile au venit din toate părțile. S-a întâmplat ca ea să propună ceva și dacă nu ni s-a părut prea bine, noi să venim cu un plan B și să ne întâlnim undeva la mijloc.

Cred că a studiat un pic și baletul, producția este presărată cu momente coregrafice care îi dau o eleganță aparte. O producție fină, elegantă; și Manon este elegantă, dulce, nu intră în sfera durtății sau a simplității brute, totul este foarte delicat, ca o pictură.

C. P.: Cum crezi că s-a stabilit distribuția?

R. C.: În ceea ce privește soliștii pentru rolurile principale, în mod sigur a fost alegerea maestrului Muti. Pentru rolurile mai mici, cred că responsabilitatea a avut-o Speranza Scapucci, pianista și asistenta lui de foarte mulți ani, fostă corepetitoare la Opera de Stat din Viena și dirijoare în devenire. Ea îi cunoaște gusturile...

C. P.: Roxana, ai cântat recent la București. Pe când revenirea?

R. C.: Să cânt pe scenele din România și din București, este important pentru mine. Îmi doresc să revin, dar trebuie să dorească și alții, așa că sper că proiectele se vor concretiza într-un fel. Sunt mulți tineri și mulți oameni acum în București, în România, care sunt interesați, pasionați, și-și doresc ca orașele noastre să funcționeze în plan cultural la fel precum alte orașe importante europene.

